

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi (KMÜ EFAD)

Karamanoğlu Mehmetbey University Journal of Literature Faculty

E-ISSN: 2667 – 4424

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/efad>

Tür: Kitap İncelemesi
Kabul Tarihi: 1 Aralık 2022

Gönderim Tarihi: 25 Ağustos 2022
Yayımlanma Tarihi: 30 Aralık 2022

Atf Künyesi: Yalçın, N. (2022). Hüseyin Muşmal - Hasret Gümüş, (2021) Türkiye’de Müzecilik (1839-1938). *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 5 (2), 435-437.

DOI: <https://doi.org/10.47948/efad.1167077>

HÜSEYİN MUŞMAL – HASRET GÜMÜŞ, (2021) TÜRKİYE’DE MÜZECİLİK (1839-1938)

(İstanbul: Selenge Yayınları, 128 sayfa, ISBN:978-605-4944-81-1)

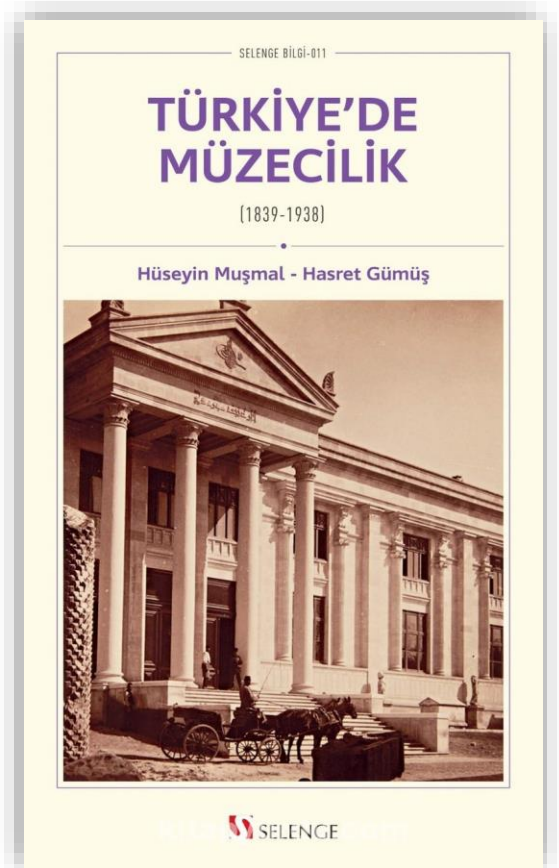
Nazlı YALÇIN*

Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi, Tarih Anabilim Dalı Başkanı, Edebiyat Fakültesi Dekanı ve aynı zamanda bu üniversitenin rektör yardımcısı olarak görev yapmakta olan Prof. Dr. Hüseyin Muşmal ile Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi’nde doktora eğitimine devam eden Hasret Gümüş 2021 yılı ağustos ayında Selenge Yayınlarından çıkan eseri “Türkiye’de Müzecilik (1839-1938)” adını taşımaktadır.

Türkiye’nin kurumsal müzecilik tarihinin ilk yüzyıllık dönemini çalışmalarına yer veren bu kitap 128 sayfa olup, önsöz, giriş, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerinde ki müzecilik faaliyetlerini anlatır. Muşmal ve Gümüş tarafından kaleme alınan kitap iki bölüm, sonuç ve kaynakçadan oluşmaktadır. Kitap sade ve anlaşılır bir dille yazılmıştır.

Türkiye’de modern manada müzecilik çalışmalarıyla ilgili bilgi veren, Muşmal ve Gümüş tarafından 1839-1938 yılları arasını kapsayan yaklaşık yüz dönemi kapsayan ve müzecilik tarihinin aşamalarını detaylı olarak ele almaktadır. Kitabın önsözünde de belirtildiği gibi Tanzimat’ın ilanı ve sonrası müze faaliyetlerine ışık tutmuş, eski eserlerin korunması ve sergilenmesi çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Eserin hazırlık sürecinde, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı başta olmak

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Batman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Atatürk İlkeleri ve Cumhuriyet Tarihi Anabilim Dalı, Batman/Türkiye. E-Posta: nazlizilan@windowslive.com, Orcid: <https://orcid.org/0000-0001-6882-176X>.

üzere, Osmanlı ve Cumhuriyet Arşivleri’nde yer alan belgeler ile dönemin süreli yayınlarına başvurulmuş, konuyla alakalı daha önce yayımlanmış eser ve makalelerden de yararlanılmıştır.

“Türkiye’de Müzecilik (1839-1938)” isimlendirilen kitabın giriş bölümünde eski eser nizamnamelerine metin olarak yer verilmiş, konunun detaylı bir şekilde analizinin yapılmadığı belirtilmiş ve Türkiye’de kurulan ilk müzelere ve müzecilere geniş bir şekilde yer verilmiştir. Osmanlı’da müzeciliğin batıya karşı bir refleks olarak ortaya çıktığını ve böylece müzecilik çalışmalarının siyasi ilişkiler içerisinde geliştiğini vurgulanmaktadır.

Osmanlı Dönemi’nde Türkiye’de müzeciliği konu alan birinci bölümde, Osmanlı Müzeciliği’ni Tanzimat’ın ilanı öncesi ve sonrası olmak üzere iki ayrı başlık altında ele alınmaktadır. Tanzimat öncesindeki dönemde XIX. yüzyılın başlarından itibaren Avrupa ‘ya gönderilen devlet görevlileri ve öğrencilerin, Avrupa’daki gelişmeleri takip etmeleriyle pek çok alanda yenileşme hareketi meydana gelmiş ve modern müzecilik alanında ilk ciddi çalışmalar başlamıştır. Bu çalışmalar sonucu müzecilik faaliyetleri ile ilgili eski eserlerin korunması ve sergilenmesiyle ilgili değerlendirmeler yapılmıştır. Osmanlı toplumunda erken dönemlerden itibaren sanata ve estetiğe değer verilmesi nedeniyle eski eserlerin biriktirilmesi ve koleksiyonlar oluşturulmasına dair çeşitli örnekler rastlanmaktadır. Tanzimat’tan sonraki dönemde ise Rönesans Dönemi’nde Avrupa’da başlayan çalışmalar sonucunda, Antik Yunan ve Roma kültürüne karşı ilgi duyulmaya başlanmış ve o dönemlere ait eserler bilimsel olarak incelenmeye başlanmıştır. Tanzimat Fermanı’nın ilan edilmesiyle birlikte hızlı bir reform dönemine giren Osmanlı Devleti, ülkede kültür, sanat, eğitim ve yönetim alanlarında çağdaşlaşma süreci başlatmış ve modern müzecilik çalışmaları filizlenmiştir. Müze-i Hümayun’ un kuruluşu ve nasıl geliştiği detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Müze-i Hümayun’ un ilk müdürleri ve faaliyetleri hakkında detaylı bilgi verilmiştir.

Müzeci, arkeolog ve Sanayi-i Nefise Mektebi’nin kurucusu olan Osman Hamdi Bey’in Müze-i Hümayun müdürü olarak getirilmesi Türk müzeciliği ve arkeoloji alanında bir dönüm noktası olmuştur. Müze müdürlüğü sırasında yoğun mesai harcayan Osman Hamdi Bey, müzelerdeki eserlerin zenginleştirilmesine öncülük etmiştir. Kazıların yapılması ve eserlerin toplanmasıyla ilgili çalışmalar yapmıştır.

Cumhuriyet Dönemi’nde müzecilik faaliyetlerini konu alan ikinci bölümde ise, Cumhuriyet Dönemi müzecilik, TBMM’nin kurulmasıyla başlayan müzecilik çalışmalarının bir ön hazırlık ve geçiş dönemi olarak ele alındığı belirtilmektedir. Çıkarılan kanunlar ve genelgeler ile müzecilik çalışmalarına ivme kazandırmıştır.

Cumhuriyet’in ilk yıllarında müzecilik alanında 3 Mart 1924 tarih ve 341 sayılı kanunun 9. maddesi hükmü gereğince Osmanlı Dönemi’nden kalan taşınır ve taşınmaz malların millileştirmesi konusuna yer verilmiştir. Osmanlı Dönemi’ne dair her eser tarihî ve ulusal bir simge olarak kabul edilmiştir. Müze müdürlüğünün teşkilatlanması ve müzeciliğin bilimsel bir değer kazanmasında, Türk Tarih Kurumu ve Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi’nin kurulma amacı ve aşamasında müzecilikle ilgili bilgilere değinilmiştir. Türk müzeciliğinin millî ve manevi değerlerinden olan Topkapı Sarayı, Ayasofya Camii ve Konya Mevlâna Dergâhının müzeye dönüştürülmesi sürecini kısa ve ayrı başlıklar halinde incelenmektedir.

Kitabın sonuç kısmında, 1839-1938 yılları arasında geçen yaklaşık yüz yıllık bir zaman dilimini kapsayan Türk müzeciliğinin tarihî gelişimi ele alınmıştır. Anadolu’da tarih öncesi devirlerden itibaren yaşamış çeşitli topluluk ve devletlerin eser toplama ve biriktirme çalışmalarının neticesinde koleksiyonlar meydana getirmeleri süreci ilkel bir müzecilik örneği olarak değerlendirilmiştir. Modern müzeciliğe dair atılan ilk adımlar da Tanzimat’ın ilanından sonra ülkede kültürel anlamda reformların başladığı döneme rastlanıldığı belirtilmektedir.

Osmanlı Dönemi’nde başlatılan müzecilik çalışmaları Türkiye Cumhuriyeti Dönemi’nde daha teşkilatlı ve bilinçli bir şekilde sürdürülmüştür. Cumhuriyet’in ilanından Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün 1938 yılındaki vefatına kadar geçen 15 yıllık süreç içerisinde bilinçli bir yaklaşımla bilimsel ve evrensel anlayış gelişim göstermiş; bu dönemde tarih, arkeoloji, bilim, anıt, sanat ve etnografya alanlarında, ulusal ve yerli nitelikte otuzu aşkın müze açılmıştır. Türkiye’de müzecilik faaliyetleri ile ilgili yapılan araştırmalar neticesiyle geçmişten günümüze ışık tutan bu kitap, Türkiye’de ki müzecilik çalışmalarıyla ilgili geniş ve

kapsamlı araştırmalar sonucu ortaya çıkmış olup, müzecilik alanında yapılacak olan çalışmalara rehber olma niteliği taşımaktadır.